

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

در نبود دولت اسلامی زکات به چه کسی پرداخت گردد؟

(ترجمه)

پرسش:

جناب شیخ، در این موضوع که زکات به کی پرداخت می گردد، اختلاف است؛ آیا زکات را به حکومت های فعلی پرداخت نماییم؟ معلوم دار است که در جاهای مخصوصی که باید زکات در آن به مصرف رسانیده شود به مصرف نمی رسانند و یا خود شخص زکات را بر فقرا و مساکین توزیع کند؟ در این خصوص خواهان توضیح بیشتر با ارایه دلایل شرعی استم الله سبحانه و تعالی شما را جزای نیکو دهد.

پاسخ:

فراموش کرده اید که پرسش تان را با تقدیم سلام آغاز کنید؛ لیکن ما خیر و نیکی به شما می خواهیم؛ بناً به نیابت از شما بر خود سلام تقدیم کرده ایم و طوری که مشاهده می نمایید به شما پاسخ سلام را می دهیم:

وعلیکم السلام و رحمة الله و برکاته!

زکات در اسلام به گونه های ذیل پرداخت می گردد:

۱- زکات طلا، نقره (پول نقد): جایز است که مالک آن، زکات اش را به دولت پرداخت کند تا دولت به مستحقین زکات آن را برساند و نیز جایز است که خود زکات دهنده بر مستحقین زکات که همان هشت نوع افراد هستند که در این آیت ذیل ذکر گردیده است، پرداخت نماید:

(إِنَّمَا الصَّدَقَاتُ لِلْفُقَرَاءِ وَالْمَسْكِينِ وَالْعَامِلِينَ عَلَيْهَا وَالْمُؤَلَّفَةِ قُلُوبُهُمْ وَفِي الرِّقَابِ وَالْغَارِمِينَ وَفِي سَبِيلِ اللَّهِ وَابْنِ السَّبِيلِ فَرِيضَةً مِّنَ اللَّهِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ)

[توبه: ۶۰]

ترجمه: زکات مخصوص مستمندان، بیچاره گان، گردآورنده گان آن، کسانی که جلب محبت شان (برای پذیرش اسلام و سود گرفتن از خدمت و یاری شان به اسلام چشم داشته) می شود (آزادی) بنده گان (پرداخت بدهی) بدهکاران (صرف) در راه (تقویت آیین) الله سبحانه و تعالی و وامانده گان در راه (و مسافران در مانده و دور افتاده از مال و منال و خانه و کاشانه) می باشد. این يك فریضه مهم الهی است (که جهت مصلحت بنده گان الله سبحانه و تعالی مقرر شده است) و الله سبحانه و تعالی دانا (به مصالح آفریده گان) و حکیم (در وضع قوانین) است.

۲- **زکات حیوانات، زراعت و میوه جات:** مالک زکات باید زکات این اموال را به دولت پرداخت نمایند تا دولت به مستحقین آن برساند و جایز نیست که خود زکات دهنده به غیر از طریق دولت زکات پرداخت نماید.

۳- **موجودیت دولت اسلامی:** اما این همه در صورتی است که دولت اسلامی وجود داشته باشد و هر زمانی که الله سبحانه و تعالی مشکلات امت را حل گردانید و امت را با تأسیس دولت خلافت راشده نصرت دهد، در آن زمان زکات حیوانات، زراعت و میوه جات و جویاً از طریق دولت پرداخت می گردد نه از طریق افراد؛ اما زکات طلا نقره (پول نقد) و زکات تجارت پرداخت آن از طریق دولت و خود زکات دهنده گان به هر دو طریق جایز است.

۴- **در عدم موجودیت دولت اسلامی:** اما در این مقطع زمانی دولت خلافت که احکام شرعی را تطبیق کند و جود ندارد، باید خود افراد زکات اموال خویش را مستقیماً به مستحقین زکات طبق احکام شرعی پرداخت کنند، برابر است زکات حیوانات باشد یا زراعت و میوه جات یا زکات تجارت باشد یا از طلا و نقره و از پرداخت زکات خویش یقین حاصل کنند و الله سبحانه و تعالی توفیق دهد.

در کتاب "اموال" باب پرداخت زکات به خلیفه صفحه ۱۷۰ چنین بیان شده است: «زکات اموال از قبیل زکات حیوانات (شتر، گاو و گوسفند) زکات زراعت و میوه جات و زکات پول و اموال تجاری باید به خلیفه یا نایب آن از جمله والیان و کارمندان آن ها یا کسانی که خلیفه آن ها را تعیین می کند، از جمله ماموران و کارمندان دریافت صدقات (زکات) پرداخت گردد. الله سبحانه و تعالی می فرماید:

(خُدْ مِنْ أَمْوَالِهِمْ صَدَقَةً تُطَهِّرُهُمْ وَتُزَكِّيهِمْ بِهَا وَصَلَّ عَلَيْهِمْ إِنَّ صَلَاتَكَ سَكَنٌ لَهُمْ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ)

[توبه: ۱۰۳]

ترجمه: (ای پیامبر) از اموال آنان (که به گناه خود اعتراف دارند و در صدد کاهش بدی ها و افزایش نیکی های خویش می باشند) زکات بگیر تا بدین وسیله ایشان را (از رذایل اخلاقی و گناهان و تنگ چشمی) پاک داری و (در دل آنان نیروی خیرات و حسنات را رشد دهی و درجات) ایشان را بالا ببری، و برای آنان دعا و طلب آمرزش کن که قطعاً دعا و طلب آمرزش تو مایه آرامش (دل و جان) ایشان می شود (و سبب اطمینان و اعتقاد بیشترشان می گردد) و الله سبحانه و تعالی شنوای (دعای مخلصان و) آگاه (از نیات همگان) است.

در آیه فوق الله سبحانه و تعالی به رسول خویش فرمان می دهد که زکات را از مالکین آن بگیرد و رسول الله صلی الله علیه و سلم و والیان، کارمندان و ماموران و یا کارمندان خاصی را برای دریافت زکات تعیین می نمود؛ چنان چه افراد مشخصی را برای جمع آوری خرما و انگور تعیین می نمود و در آن زمان مردم زکات خویش را به رسول الله صلی الله علیه و سلم یا به کسانی که آن ها را رسول الله صلی الله علیه و سلم در این خصوص تعیین می کرد از جمله والیان کارمندان و مامورین دریافت زکات پرداخت می کردند.

روایاتی از اصحاب کرام رضوان الله علیهم اجمعین و تابعین رحمهم الله بر جواز پرداخت و توزیع زکات توسط خود فرد و قرار دادن آن در محل خاص آن (به مستحقین آن پرداخت گردد) در اموال صامت (غیر جاندار) یعنی پول نقد نقل گردیده است. ابو عبید روایت نموده است که کیسان دوصد درهم زکات را به نزد حضرت عمر رضی الله عنه آورد و برایش گفت: «ای امیرالمؤمنین! این زکات مال من است.» حضرت عمر رضی الله عنه برایش گفت: «خودت تقسیم اش کن.» و هم چنان ابو عبید از ابن عباس رضی الله عنهما سخنش را روایت نموده است: «زمانی که زکات را در محل آن قرار دادید (به مستحقین آن پرداختید) و هیچ کسی را برای حساب نمودن آن خبر نکردید باک ندارد.»

و هم چنان از ابراهیم و حسن رحمه الله روایت شده است که گفته اند: زکات اموال ات را در محل آن قرار بده و آن را خفیه ادا کن. البته این امر در مال صامت یعنی پول نقد است؛ اما در زکات حیوانات و زراعت و میوه ها، باید زکات این ها را به خلیفه یا به کسی که خلیفه آن را مسوول در این خصوص تعیین کرده باشد، پردازد؛ چون حضرت ابوبکر رضی الله عنه با زکات ندهنده گان جنگ کرد. هنگامی که زکات خویش را به والیان و مامورین دریافت زکات، کسانی که آن ها را حضرت ابوبکر رضی الله عنه تعیین کرده بود، ندادند فرمود: «قسم به الله اگر زانو بند شتری را که به رسول الله صلی الله علیه وسلم می دادند، به من ندهند در برابر آن ها حتماً می جنگم.» این روایت متفق علیه است که از طریق ابوهریره رضی الله عنه روایت گردیده است.

برادر شما عطاء بن خلیل ابوالرشته

۲۲ رمضان المبارک ۱۴۳۸ ه.ق

۱۷ جون ۲۰۱۷ م